

Opponensi Vélemény

A választott téma több szempontból is szerencsés és értékelendő. Egyrészt korunk építészetének egyik kihívása a meglévő épületállományunk használata az új építésekkel szemben, illetve nyilván azok mellett. Ezek közül is kiemelkedik az ipari műemlékek, vagy egyszerűen a ránk maradt hivatalos védelem nélküli értékes épületállomány megtartása, védelme, hasznosítása.

Szabolcs nem véletlenül választotta diplomatámájául a szülővárosában található egykori malomépület romjainak megvédését és hasznosítását. A témát illetően először sikeres TDK dolgozatot írt, alapos levéltári kutatást folytatott, majd az Új Nemzeti Kiválóság programban ösztöndíjas félévet tölthetett a malomépület múltjának és jövőjének vizsgálatával és vizionálásával. Ennek a munkának eredményével már a sajtóban, az Építészfórumon is találkozhatott a szakma. („A Munkácsy Negyed hanyatló ékköve” címmel) Kimondhatjuk, hogy a féléves tervezési munkát egy igen alapos, ritkaságszámba menő kutatási munka előzte meg, mely előre vetíti a tervező döntéseinek, állításainak hitelességét a témát illetően.

A diplomatervet kétirányból is vizsgálhatjuk. Egyrészt létrehoz, tervez egy művészeti központot, felhasználva a malom épületszerkezeteit, tereit. Azaz kezdhetnénk a funkció oldaláról. Másik oldalról nézve megment egy ipari emléket, felfedez egy hihetetlenül izgalmas építészeti szituációt, mely arra inspirálja, hogy annak érdekességét, izgalmát, feszültségét kihasználja, erősítse, úgy, hogy azt nem csupán nézzük, átérezzük, hanem valamilyen céllal használjuk is.

Kezdjük e második iránnyal:

Mi a kiinduló helyzet? Adott a malomépület romja, azaz a tűzvész után megmaradt téglakörítő falazat, illetve egy kisebb technológiai, kiszolgáló épületrész. Tehát nem egy elhagyott malomépületet látunk, hanem annak csak a romját! Az építészeti alapkérdés egyértelmű, lehet-e és ha igen, hogyan lehet hasznosítani a malom megmaradt elemeit, vissza lehet-e, vagy vissza kell-e építeni az épületet akár eredeti rendszerében, vagy attól eltérő módon. Szabolcs egy igen attraktív, különleges megoldást választott. A malom körítőfalaira -azok megejtő szépségével és nagyságával- „csak” mint épített környezetre gondol, de nem szeretné visszaépíteni még részlegesen sem a földemeket. Nem állít vissza sem szerkezetet, sem teret, sem tömeget, semmit. Csak megment, megtart és megmutat.

A környezetből lehatárolt, kimetszett térbe erdőt telepít, megfordítja, kitekeri, összefonja a kint és bent határait. Hihetetlenül erős koncepció. Egyensúlyozás a posztapokaliptikus és a szakrális hatások határán.

Megidéző egy olyan folyamatot, amikor a természet visszaveszi tőlünk a teret, benövi a magára hagyott romjainkat. Hihetetlen szépnek találom, amikor a jól megválasztott növényfajokkal a különleges átmeneti teret még azok évszakonkénti változásával is artikulálja.

Röviden a programról:

A program összeállításakor Szabolcs figyelembe veszi a békéscsabai kulturális vezérprojektet, a Munkácsy Negyed sokrétű programelemével. Elemzi annak kapcsolódási lehetőségeit, figyelve arra, hogyan erősíthetik egymást a már elkészült, vagy tervezett programpontok, de úgy alakítja saját programját, hogy az önmagában is értelmezhető és működőképes legyen a többi nélkül.

A művésztelep relatívan egyszerű belső működési rendje jól megoldott, Szabolcs nagy hangsúlyt fektetett az alkotómunka különböző fázisainak megfelelő terek és szituációk kialakítására.

Alkotó-stúdiókat telepít az egykori technológiai kiszolgáló épületrészébe, a nagy malomépületben közösségi és kiállítótereket hoz létre. Ezek egy része beltéri, de jelentős felületen kültéri megoldásokkal gazdagítva a programot.

Az intézmény bejárata a teremtett szituáció miatt egészen különleges. A malom perforált falán áthaladva, bejutva az átmeneti térbe még mindig külső térben vagyunk, de már lehatárolva a városi tértől.

A malom épületének vezérszintjén, a környező terepszinten megépített egyetlen új épület önálló szerkezetekkel áll a térben. A dobozszerű, egyszerűnek tűnő építmény valójában egy jelentős méretű, előadóteret, előcsarnokot, kiszolgáló funkciókat magába foglaló komoly épület. Belső terei kulturáltak, szépek, működése korrektül megoldott. A teteje növényvel telepített, az azon elhelyezhető művészeti alkotások egészen különleges helyet kapnak, azokat egy újraértelmezett „lombkorona sétányról” láttatva.

A szerkezetválasztás véleményem szerint telitalálat. A malomépületek szerkezeteit megidéző önálló állványszerkezetet épít a tervező és ahhoz köti ki a megmaradt körítő falakat. E mellett a szerkezetből, az acél rácsszerkezetből látványt képez, másrészt másodlagos (?), elsődleges (?) funkcióként a kiállítási útvonal részévé is teszi azt. Ez a magasban vezetett sétány egyébként az alkotó folyamatot segítő meditációs térként is szolgál.

Az újonnan épített épület vasbeton szerkezete szellemes, önállóan is értékelhető része a tervnek anélkül, hogy átvonná a domináns szerepet a malom falaitól, illetve az azokat erősítő acél protézisszerkezetektől.

A terv összességében magas színvonalú. Feldolgozása egyenletes, érthető, mindenre kiterjedő. Grafikai megoldása, makettje szemléletes.

Néhány beszélgetést indító kérdés:

Milyen lehetőség van a nem hagyományos alkotási folyamatok, kiállítások, performanszok esetében a művészek, alkotók és a közönség, érdeklődők közvetlen kapcsolatára? Bevonhatók-e valami módon az alkotási folyamatokba az ide látogatók?

Nem merült-e fel a rendezvénytérből, vagy annak előteréből felfelé láttatni, érzékeltetni a felette lévő növényzetet, kiállítóteret, malomtestet valami módon?

Összegzés:

A számomra kiemelkedő minőségű tervet annak előkészítésére, koncepciójára, építészeti- és műszaki megoldásaira, feldolgozottságára való tekintettel a legjobb szívvvel ajánlom a tisztelt zsűri figyelmébe.

Kelt, Budapest, 2025.01.24.

Lenzsér Péter DLA építész